

Josip Osti: *Učitelj ljubezni*. Ljubljana: Študentska založba Litera 2004.

Tudi Ostijevo prozo smo v slovenščini že lahko prebirali, v prevodu Lele B. Njatin je pod naslovom *Izginula ledena čarovnija* izšel del zgodb iz knjige *Odraščal sem z živalmi*, *Učitelj ljubezni* pa je nastal v slovenščini. Medtem ko so pripovedi v prvi knjigi poimenovane zgodbe, pa je avtor svoje najnovejše delo poimenoval "mozaičen družinski roman". Posvečen "babici, mami, očetu, teti, stricu ... golobom, mačkam, psom ...". In res so v bili v tem otroštvu zadnji prav tako pomembni kot prvi.

Leta 1945 rojeni ustvarjalec se spominja svojega otroštva v Sarajevu, otroštva, ki ga je zaznamovala babica, odsotnost strica in deda (ritem babičinih tihih molitev zaznamuje večere, *Jezus je ponoči prihajal k babici*), mama "v bolnici", v resnici pa v zaporu, prisotnost dveh stricev, očetov brat je v vojni izgubil "le" nogo, materin pa je kar nekaj časa preživel v kazensko-popravnem domu, Josip ga še bolj občuduje od takrat, ko najde zbirko njegovih ljubezenskih verzov. "Ne vem natančno, kdaj sem postal pisatelj, zdi pa se mi, da se je to zgodilo, ko sem držal v rokah to njegovo knjižico kot nekakšno relikvijo in si zaželel, da bi enkrat tudi sam napisal knjigo."

V *Učitelju ljubezni* se zvrsti več zgodb, kamenčkov mozaika, ki skupaj ustvarjajo podobo družinskega življenja; gre za popotovanje in raziskovanje lastne preteklosti od najzgodnejšega otroštva in prvih spominov naprej. Avtor na primer pravi: "Čeprav sem imel manj kot pet let, se iz tega časa spomnim vsake, tudi najmanjše podrobnosti." In res je teh neverjetno veliko, skritih detajlov, vonjev in zvokov, dogodkov, ki šele s časovne oddaljenosti postanejo simpatično-ljubki, saj prinašajo spomin na osebe, ki so bile v bližini, in o njih povedo vsaj toliko kot kakšni "veliki" dogodki (eden takih detajlov je dečkovo puščanje belih odtisov po lastnih in babičinih oblekah, ko je, očaran nad stričevo spretnostjo pleskanja, preverjal, ali je barva

že suha, odstranjevanje madežev pa je spremljal dolgotrajen vonj bencina). V najzgodnejših letih je verjel "vsem in v vse", verjel je v pripovedi, v majhne rituale, verjel je zgodbam, ki so si jih izmislili, da ga resnica ne bi prizadela. Verjel je, da je babico ponoči obiskal Jezus in bil prepričan, da se najpomembnejše stvari dogajajo vedno takrat, kadar zaspi ("Čudeži so se torej dogajali, medtem ko sem jaz spal."). Z odraščanjem počasi mineva tudi brez-pogojno zaupanje v vse, deček pred našimi očmi enkrat manj drugič bolj opazno raste in v procesu odraščanja, predvsem pa seksualnega prebujanja, je Josip vedno redkeje "babičin angelček", očetovo ponavljanje "o, ti hudič" pa se ni nikoli končalo, kot duhovito pripoveduje v zgodbi *Babičin angelček*.

"Roman", ki je pravzaprav sestavljen iz prepletajočih se zgodb in spominov – včasih se pisatelj h kakšnemu dogodku vrača večkrat, od tega pa sledimo različnim zgodbam – se začneja in končuje z babico, dediščina njenega pripovedovanja pa je tista, ki prežarja celotno delo. Pripovedovalka velikih in manj velikih, a vedno fascinantnih zgodb se na koncu svojega življenja spremeni v poslušalko, krog življenja in smrti se zaokroži, babica postane poslušalka, ki z enako nestrpnostjo in hlastnostjo kot nekoč vnuk čaka na naslednjo zgodbo, ki ji jo bo ta povedal. Pravljičarski je stavek, s katerim babica vedno sklene svoje zgodbe (in prav ta stavek leta kasneje uporablja Josip, ko se ob umirajoči babici sam spremeni v pripovedovalca zgodb): "Tudi jaz sem bila tam. In vino pila. Še vedno imam vlažen jezik." Dar pripovedovanja pa ima tudi mama, "vmesni člen" med piscem in babico, mama, ki otroke posadi na odejo pod jablano in jih s pripovedovanjem tako "začara", da njene zgodbe, "v katerih ni bilo mogoče ločiti resnice od izmišljije", poslušajo odprtih ust in široko razprtih oči.

Senzibilnost, ki jo poznamo že iz Ostijeve *Izginule ledene čarovnije*, pa tudi iz njegovih razmišljanj o knjigah, ter močna metaforika, ki razkriva pesniški duh, ustvarja podtok pripovedovanemu in poudarja skritejše dele zgodbe, sta najočitnejši odliki Ostijevega "mozaičnega romana". Prav tako pretresljivi so dogodki iz mladosti, na primer avtorjeva prva smrt, kot to sam poimenuje, ko mu med kosilom povedo, da pravkar je svoje hišnega ljubljence in prvo domačo žival ("Moje življenje brez sivega angorca je bilo življenje po smrti."), mi pa lahko začutimo, kako je to pretreslo občutljivo otroško dušo. Ljubezen do živali pa tudi ni čisto vseobsegajoča – mali Josip tako "za šport" lovi ščurke, ki jih sili, da v posodi plavajo do onemoglosti, dokler ni dno prekrito z njihovimi ostanki, sledi te svoje "igre" pa pred babico skrbno skriva. Majhna pobalinstva in z živalmi povezana izpovedovanja ljubezni (Katarini je ljubezen dokazoval s tem, da je izpustil pse, ki so jih ujeli šintarji, da bi očaral Jasno je "pogoltnil" miš, "ljubim te" so Raheli s svetlobo sveč počasi izpisovale želvice ...) v kombinaciji z željo, da bi imel golobe, vodijo do lovljenja teh na zrna, povezana z laksom, ki jih ujame v nevidno ječo in trga njihovo drobno, ko skušajo pobegniti ... Osti svojih dejanj ne ocenjuje, o njih le pripoveduje; zdi se, da mu ni žal smrti in trpljenja ujetih ptic, ampak predvsem obžaluje, da ni naredil dobrega vtisa na sosedovo Rahelo. Spet drugič kokoši do smrti skljujejo drugo

kokoš, ki noče spustiti črva, Josip pa vidi, kako trije fantje do smrti zbrcajo četrtega; nasilneži se za fanta spreminjajo v triglavo bitje z več rokami in nogami, ki spominja na triglavega zmaja in dečka še dolgo prepotenega zbuja iz sanj.

Kljub krutosti opisanih dogodkov pripoved ne izgubi svoje magičnosti. Ko si Josip kupi prva goloba, postane njegov vedno bolj natrpan golobjak svet v malem, dogajajo se neuslišane ljubezni, samomori in donhuanovstvo *učitelja ljubezni*. Golob rdečko z očmi različnih barv, čudaški, samotarski samec in zapeljivec golobjaka, Puškin, ki se po številnih avanturah nesmrtno zaljubi prav v neosvojljivo Gugoško, je tisti, ki postane dečkov najboljši učitelj. Prava drama, v kateri se zvrstijo vse mogoče ljubezenske kombinacije, se dogaja med nebom in streho, hkrati pa je odlično izhodišče za opis dečkove neizmerne in brezpogojne zaljubljenosti v sosedovo Rahelo (očarljiva izpoved ljubezni in Rahelino priznanje njene ima skoraj usodne posledice ...). "Sarajevo je bilo tisto noč mesto v plamenu ljubezni. Zbujal sem se iz sanj v sanje, ne da bi vedel, ali se bom sploh še kdaj zares prebudil."

Nekatera vprašanja pa niso prav nič magična in so na žalost danes enaka kot takrat, vedno znova prisotna. Med drugo svetovno vojno sta izginila babičin mož in sin in deček babico sliši, kako ob molitvi pravi, da verjame, da bo mož vstal od mrtvih, pa če so ga ubili "naši ali njihovi". Sam pa ob tem razmišlja: "Takrat nisem vedel, kdo so bili naši niti kdo so bili njihovi. Niti tega, za koga so naši bili naši, njihovi pa njihovi in za koga naši njihovi, njihovi pa naši."

V zadnji pripovedi z naslovom *Spominčica*, avtor zapiše: "Eden izmed tistih sem, ki sanjajo, kar doživljajo, in doživljajo, kar sanjajo. Že od zdavnaj težko potegnem jasno mejo med resničnostjo in sanjami. Zato ne vem zanesljivo, ali je bilo moje otroštvo podobno sanjam ali so vse, česar se spominjam, samo moje sanje o otroštvu." Spraševanje, koliko je dogajanje avtobiografsko in kje avtor zapolnjuje vrzeli v spominu, je popolnoma nepotrebno. Osti je nekoč na vprašanje, ali je bilo vse res, odgovoril: "Ker sem napisal, je bilo." "Mozaični roman" ob različnih pripovedih zasije v drugačnih barvah, pred nami se odvijajo prizori minulega časa, ko je bil lahko najboljši učitelj ljubezni golob, telo papirnatega konja pa vir novic in stavkov za branje, ko je po vojni ob revščini, zaporih in popravnih domovih obstajala magičnost pripovedovanja. Ostijev roman omogoča vpogled v občutljivo otroško dušo, ponavljanje in obujanje doživetega v otroštvu (podobni ali celo enaki motivi se pojavljajo tudi v pesmih, na primer v zbirki *Barbara in barbar - Učitelj ljubezni* nekaterim "priskrbi" ozadje, razkrije celotno zgodbo), hkrati pa v tem odsevajo zunanji, zgodovinski dogodki tistega časa. Z njegovimi besedami pa tudi navadnejši dogodki postajajo nenavadni in čarobni. Pustimo se zapeljati pripovedovanju.